

۱۴۱۵۲۷۵
۸۷/۴/۳

تبیین و پیش‌بینی در علم

(مجموعه مقالات)

ترجمه و تدوین
یوسف نراقی

نراقی، یوسف، ۱۳۲۳
تبیین و پیش‌بینی در علم (مجموعه مقالات) / ترجمه و تدوین: یوسف نراقی
تهران: شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۷.
۳۰۰ ص.

ISBN 978-964-325-487-2

فیبا
علوم -- آینده‌نگری -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
essays, lectures, Science -- Forecasting *Addresses
علوم اجتماعی -- آینده‌نگری -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
Addresses, essays, lectures * -- Social sciences -- Forecasting
۱۳۹۷ ۲۴/۴/۱۲
۵۰/۱/۱
۵۲۳۶۶۹۳

سرشناسه:
عنوان و نام پدیدآور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
شابک:
وضعیت فهرست‌نویسی:
موضوع:
موضوع:
موضوع:
رده‌بندی کنگره:
رده‌بندی دیویی:
سماره کتابشناسی ملی:

تبیین و پیش‌بینی در علم

(مجموعه مقالات)

چهارم تدوین: یوسف نراقی

خرداد ۱۳۹۷

ناشر: شرکت سهامی انتشار

چاپخانه حیدری: ۵۰ نسخه

۳۰۰۰۰

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نرسیده به میدان بهارستان، جنب خیابان ملت، شماره ۹۲
کدپستی: ۱۱۴۳۹۶۵۱۱۸ تلفن: ۳۳۹۰۴۵۹۲ دورنگار: ۳۳۹۷۸۶۸
WWW.ENTESHARCO.COM Email: info@entesharco.com
فروشگاه شماره ۱: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، نیش خیابان ملت، شماره ۹۲، تلفن: ۳۳۱۱۴۰۴۴
فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان انقلاب، بازارچه کتاب، تلفن: ۶۶۴۱۳۶۸۴ دورنگار: ۶۶۹۶۷۱۰۴

فهرست مطالب

۱- پیشگفتار	۵
-------------------	---

بخش اول

۲- مقدمه (یوسف نراقی)	۱۱
۳- تبیین علمی (مایکل استروینز)	۱۹
۴- نظریه‌های تبیین (راندولف مایس)	۴۵
۵- نقش قوانین کلی در تاریخ (کارل همپل)	۷۳
۶- "تبیین چه چیز" در تاریخ (ویلیام دری)	۹۳
۷- مساله دور هرمنوتیک چیست؟ (سی. متزاوینوس)	۱۰۳
۸- پیش‌بینی و پیشگویی در علوم اجتماعی (کارل پوپر)	۱۱۹
۹- واقعیت‌های جامعه‌وی (موريس مندلباوم)	۱۳۷

بخش دوم

۱۰- اندیشه نوین درباره شالوده‌های علوم اجتماعی (دانیال لیتل)	۱۶۱
۱۱- فیزیکالیسم و علوم انسانی (دیوید پاپینو)	۱۹۹
۱۲- پیچیدگی و تبیین در علوم اجتماعی (ساندرا میچل)	۳۳۱
۱۳- موخره (یوسف نراقی)	۲۵۵

بخش سوم

۱۴- نگاهی به کتاب "پاپرو بعد، چهار فیلسوف علم خردگرایان" (یوسف نراقی) .. ۲۶۵

۱۵- نگاهی به "روش علم" (یوسف نراقی) ۲۷۷

۱ پیشگفتار

مقالاتی که در این مجموعه درج‌آوری شده‌اند، تبیین و پیش‌بینی را در محور بررسی خود دارند. نظریه پر از انبلاسه علم بر این باورند که هدف اصلی علم تبیین و پیش‌بینی پدیده‌های جهان سیر است. علم مجموعه منظمی از شناخت عینی است که با مطالعات مرتب و منظم و با استفاده از روش مشاهده و تجربه و بهره‌گیری از فن ریاضی، پدیده‌ها و واقعیت‌های جهان را مطالعه و نتایج حاصله را جمع‌آوری و طبقه‌بندی نموده و به گونه کمی بیان می‌دارد.

علم می‌کوشد واقعیت‌های دنیای مادی را آن‌چنان که هستند، شناسایی کرده و از تاثیر نظرات شخصی (bias) دوری جوید. هدف نهایی علم کمک به انسان در فهم طبیعت پدیده‌ها و بیان قوانین حاکم بر آن‌ها است. علم پاینده‌ای مورد نظر را تحت قوانین حاکم، تبیین، پیش‌بینی و کنترل می‌نماید.^۱

اکثر دانشمندان و فلاسفه علم بر این باورند که تبیین، پیش‌بینی، و کنترل سه وظیفه اصلی هر رشته علمی است. اما همه سیستم‌های مطالعاتی دارای ابزار و وسیله انجام این سه وظیفه علم نیستند. چرا که برای تبیین و پیش‌بینی هر

۱- برای مطالعه بیشتر درباره علم و ماهیت آن رجوع کنید به: یوسف نراقی، فلسفه علم، مطالعه علم در بستر فلسفه، انتشارات اطلاعات، تهران، ۱۳۹۶، صص. ۴۶-۸۲.

پدیده‌ای نیاز به قوانین کلی است که بر مبنای مشاهده، آزمایش و تجربه عینی می‌توان به چنین قوانینی دست یافت.

علوم تجربی از امکانات لازم برای تدوین قوانین علمی برخوردار هستند، اما "علوم" اجتماعی فاقد این امکاناتند. هر قانون علمی تلویحا مبین نظم و ترتیب پدیده‌ها و روندهای مربوطه است که به ما امکان مشاهده عینی و تکرار آزمایش تجربی را می‌دهد، در ضمن، نظم و ترتیب پدیده‌ها خود تأییدی بر وجود رابطه "علت" میان پدیده‌هاست. اما آیا پدیده‌های اجتماعی نیز از نظم و ترتیب منظمی برخوردار هستند؟ آیا در پدیده‌های اجتماعی نیز چنین رابطه علت و معلولی وجود دارد؟ آیا می‌توان هر تعمیمی را قانون تلقی کرد؟ و آیا در "علوم" اجتماعی قانونی وجود دارد که بتواند صراحتا چنین رابطه علی را به ما نشان دهد؟ آیا "علوم" اجتماعی اصولا قانونمند هستند؟ چون رفتار انسان‌ها نه دارای نظم و ترتیب هستند و نه علت پذیرند. برای برخی از این سوالات هنوز پاسخ علمی داده نشده است.

در این مجموعه، هر یک از مقالات، موضوعات تبیین، پیش‌بینی، و کنترل را از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده و مشکلات تدوین قانون علمی و ارائه تبیین‌های دقیق را بررسی می‌کنند. پدیده‌هایی که در قلمرو علم فیزیک رخ می‌دهند، از یک نظم و ترتیب دقیق برخوردارند. همه فاکتورهای فیزیکی در اثر حرارت انبساط می‌یابند، اما آیا پدیده‌های "علوم" اجتماعی نیز از چنین نظم و ترتیبی برخوردار هستند؟ آیا پدیده‌های سیستم مطالعاتی تاریخ را می‌توان آزمایش در آزمایشگاه‌های تحت کنترل هستند؟ آیا آزمایشگاهی داریم که آزمایش چنین پدیده‌هایی را در آنجا تکرار کنیم؟ آیا جامعه‌شناسی می‌تواند پدیده‌های اجتماعی را به دقت مورد آزمون قرار دهد؟

هر یک از مقالات این مجموعه کوشیده‌اند ضمن بررسی این گونه سوالات، ضعف‌ها و قدرت‌های هر یک از سیستم‌های مطالعاتی علوم تجربی و "علوم" اجتماعی را پاسخ گویند. به‌ویژه یکی دو مقاله درصدد هستند با مطالعه تطبیقی

پیشگفتار ۷

بین علوم انسانی و زیست‌شناسی نوعی سازگاری ایجاد کرده و به مطالعات "علوم" انسانی علمیت بخشند. امیدوارم دانش‌پژوهان گرامی با مطالعه این مجموعه به بسیاری از سوالات خود، پاسخ‌های منطقی پیدا کنند.

یوسف نراقی

(بهار ۱۳۹۷)

www.ketab.ir